

ЕПІДЕМІОЛОГІЯ, ОРГАНІЗАЦІЯ, ІСТОРІЯ

УДК 378.147

***І. С. Мащенко, д. мед. н., О. О. Гудар'ян, д. мед. н.,
Н. Г. Ідашкіна, к. мед. н.***Державна установа
«Дніпропетровська медична академія МОЗ України»**РОЛЬ АКАДЕМІЧНОГО НАВЧАЛЬНО-КЛІНІЧНОГО ЦЕНТРУ
В ПІДВИЩЕННІ РІВНЯ ЯКОСТІ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ**

У статті наведений досвід ДЗ «Дніпропетровська медична академія» створення власного учбово-клінічного центру. Розглянуті переваги і перспективи використання академічної клінічної бази, для підвищення рівня якості освіти студентів-стоматологів. Перераховані основні характеристики, які повинні бути властиві сучасній системі медичної професійної підготовки, реалізація яких можлива завдяки створенню учбово-клінічного центру.

Ключові слова: *медична освіта, міжнародні стандарти, професійні знання і вміння, учбово-клінічний центр.*

І. С. Мащенко, А. А. Гудар'ян, Н. Г. ІдашкінаГосударственное учреждение «Днепропетровская
медицинская академия МЗ Украины»**РОЛЬ АКАДЕМИЧЕСКОГО УЧЕБНО-КЛИНИЧЕСКОГО ЦЕНТРА
В ПОВЫШЕНИИ УРОВНЯ КАЧЕСТВА МЕДИЦИНСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ**

В статье приведен опыт ГУ «Днепропетровская медицинская академия» по созданию собственного учебно-клинического центра. Рассмотрены преимущества и перспективы использования академической клинической базы, при повышении уровня качества образования студентов-стоматологов. Перечислены основные характеристики, которые должны быть присущи современной системе медицинской профессиональной подготовки, реализация которых возможна благодаря созданию учебно-клинического центра.

Ключевые слова: *медицинское образование, международные стандарты, профессиональные знания и умения, учебно-клинический центр.*

I. S. Mashchenko, A. A. Gudaryan, N. G. IdashkinaState Establishment
«Dnipropetrovsk medical academy Ministry of Health of Ukraine»**A ROLE OF ACADEMIC EDUCATIONAL-CLINICAL CENTER
IN INCREASE OF LEVEL
OF QUALITY OF MEDICAL EDUCATION**

In the article the experience of SE «Dnipropetrovsk medical academy» on creation of own educational-clinical center is resulted. Advantages and prospects of the use of academic clinical base are considered, at the increase of level of quality of education of students-stomatologist. Basic features, which must be inherent the modern system of medical professional preparation are recited, realization of which is possible due to creation of educational-clinical center.

Keywords: *medical education, international standards, professional knowledge and abilities, educational-clinical center.*

Поліпшення якості освіти та рівний доступ до неї є одним з головних завдань сучасної державної політики в галузі освіти, національним пріоритетом і передумовою національної безпеки держави, умовою реалізації права громадян на освіту. Загалом окреслена проблема віддзеркалює світову тенденцію інноваційного розвитку освітніх систем, адже світове співтовариство ви-

знало, що освіта, добробут і здоров'я людини – головні чинники якості її життя, а якість освіти – головна мета, пріоритет розвитку громадянського суспільства [1, 2].

В сучасних умовах перед вищими медичними навчальними закладами (ВМНЗ) стоїть коло важливих завдань з підготовки майбутнього лікаря як особистості, яка володіє сучасним світоглядом, творчими здібностями та навичками самостійного наукового пізнання, самоосвіти і самореалізації, здатна забезпечити потреби держави у висококваліфікованій медичній допомозі та витримувати конкурентні умови ринку праці [3, 4].

Модернізація вищої медичної освіти України останні роки йде шляхом поступального впровадження в навчальний процес основних положень європейської медичної освіти.

Дніпропетровська медична академія – один із провідних державних закладів медичної освіти в Україні з єдиною безперервною підготовкою

спеціалістів на трьох рівнях: доузівському, вузівському та післядипломному. Її програми наведені у Всесвітньому переліку медичних шкіл, що видається ВООЗ.

Керівним орієнтиром у роботі ДЗ «ДМА МОЗУ» є Закон України «Про вищу освіту», Концепція розвитку вищої медичної освіти, накази Міністерства освіти та науки України та Міністерства охорони здоров'я України.

За 50 років існування стоматологічного факультету при ДЗ «ДМА МОЗУ» підготували більше 10000 лікарів-стоматологів.

У 2013 р. академія пройшла акредитацію та ліцензування, відповідно ДАК ДЗ «ДМА МОЗУ» визнана акредитованою за статусом вищого навчального закладу IV рівня акредитації.

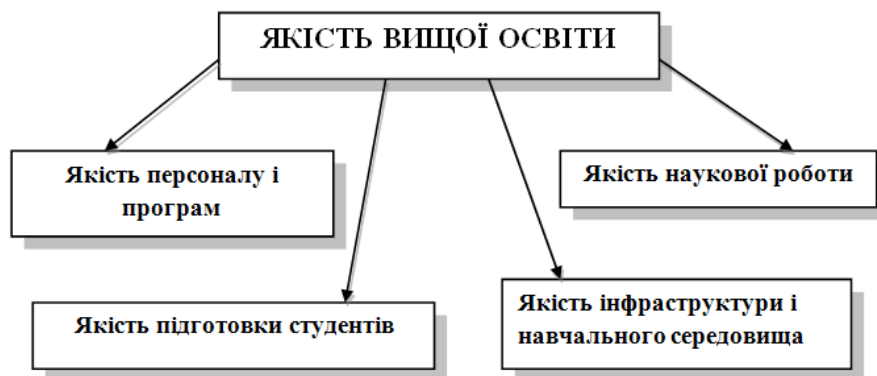

Схема 1. Фактори забезпечення якості навчання в ДЗ «ДМА МОЗУ».

Працюючи над практичним приєднанням до Болонського процесу в Україні в академії здійснюються зміни освітньої діяльності у контексті європейських вимог. З цих позицій якість освіти повинна охоплювати всі основні функції та напрями діяльності та контролю по підготовці спеціалістів: якість викладання, підготовки й досліджень, а це означає високу якість відповідного персоналу й програм, та якість навчання як результат викладання й досліджень [5]. Зусиллями ректорату ДЗ «ДМА МОЗУ» в перехідний період навчального процесу на Болонську систему навчання та своєчасному внесенню корекції в усі сфери діяльності підрозділів академії стало можливим поставити перед кафедрою хірургічної стоматології, імплантології та пародонтології амбітні і далекосяжні цілі: добитися досконалості в прагненні до знань і умінь студентської молоді. Це стало можливим завдяки удосконаленню навчального процесу та за рахунок підвищення кваліфікації викладацького складу, покращенню інфраструктури і навчального середовища та впровадженню якісних програм навчання, інноваційних методів підготовки студентів.

Фактори, які забезпечують підвищення якості навчального процесу на кафедрі представлені на схемі 1.

Для покращення інфраструктури та навчального середовища у 2011 році на базі кафедри хірургічної стоматології, імплантології та пародонтології ДЗ «ДМА МОЗУ» створено навчально-практичний центр «Інтерстом» – провідний лікувально-навчальний заклад, який можна вважати зразковою моделлю академічної клініки. Загальна площа лікувальних, навчальних та допоміжних приміщень центру складає близько 650 кв.м.

До структури клініки увійшли:

- дві операційні,
- стоматологічний оглядовий кабінет,
- три лікувальних зали для амбулаторної хірургії,
- кабінет фотодінамічної та лазерної терапії,
- кабінет рентгенологічної діагностики,
- стерилізаційна.

Окрім цього кафедра має в навчально-практичному центрі «Інтерстом»:

- два фантомних класи, обладнаних сучасними фантомами (Dental Simulator Ajax AJ16),

- три навчальних кімнати,
- кабінет завідувача кафедри,
- кабінет для співробітників кафедри.

Клініка обладнана сучасними стоматологічними установками з інтраоральними відеокамерами, дентальним візіографом та цифровим ортопантомографом, хірургічним лазером, хірургічним стоматологічним мікроскопом, устаткуванням для операцій дентальної імплантації, предімплантаційної та пародонтальної хірургії.

Достатня кількість сучасних операційних залів та клінічних залів для амбулаторної хірургії, які обладнані відповідно до сучасних вимог, дозволяє форму-

вати практичні навички студентів безпосередньо в цьому середовищі.

Цілеспрямоване зміцнення матеріально-технічної бази кафедри для створення лікувального академічного закладу нового типу, комп'ютерних класів і спеціальних класів, обладнаних сучасними фантомами (Dental Simulator Ajax AJ16) (рис.) та іншими навчально-наочними приладами для відробки практичних навичок та вмій дозволяє на початковому етапі забезпечити формування вмій та практичних навичок у студентів на фантомах, а на другому – оволодіти практичними вміннями лікування основної хірургічної патології відповідно до вимог державного стандарту вищої медичної освіти (схема 2).

Рис.1. Робота студентів у фантомному класі на дентальних симуляторах.

Впровадження Європейської навчальної системи передбачає розширення самостійної роботи студентів та створення умов для усвідомленого оволодіння студентом уміннями та практичними навичками на рівні, який необхідно мати для його майбутньої професійної діяльності, потребує інтенсифікації якісного покращення самостійної роботи студентів. Різний рівень підготовки, швидкість засвоєння навчального матеріалу студентами суттєво заважають вирішенню цього завдання [6].

Впровадження в навчальний процес сучасних комп'ютерних технологій сприяє підвищенню ефективності самостійної роботи студентів. Саме наявність доступних навчальних комп'ютерних комплексів суттєво покращує можливості оптимізації самостійної роботи кожного студента.

Реалізація галузевих стандартів вищої освіти (освітньо-кваліфікаційна характеристика, освітньо-професійна програма) в умовах впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу (КМСОНП) вимагають не тільки розробки програм та навчально –методичної документації, але й педагогічних технологій, сучасних засобів контролю за набуттям студентами кінцевого рівня знань та

вмій, які здатні навчити майбутніх лікарів вирішувати типові завдання професійної діяльності [7].

Вищесказане стимулювало одне з основних завдань кафедри – пошук шляхів вдосконалення навчального процесу. В контексті цього аспекту лекції і практичні заняття проводяться на досить високому рівні з використанням сучасних технологій (відеопосібники, мультимедійні презентації, телекомунікаційні методики та ін.). На кафедрі створена необхідна база методичного матеріалу для викладацького складу і для самостійної роботи студентів. Останніми роками широко використовується інтернет для пошуку наукових і практичних матеріалів по різних розділах хірургічної стоматології не лише викладачами, але і студентами. Усе це забезпечує високий рівень базової підготовки студентів по хірургічній стоматології.

Навчально-клінічна база обладнана засобами доступу до інформації: мультимедійними проекторами, комп'ютерами та інш. В умовах кафедральної комп'ютерної лабораторії були підготовлені до друку 5 навчальних практичних посібників, 14 навчальних відео фільмів, 1 навчальна тестова програма. На території клініки є постійно діюча точка Wi-Fi, що дозволяє студентам та викладачам користуватися інтернет-

ресурсами як у навчанні, так і в лікувальній та науковій діяльності.

Базовим стандартом є зобов'язання кафедри надати студентам програму підтримки, включаючи їх консультування.

На кафедрі здійснюється постійне консультування студентів, в умовах сучасного лікуваль-

но-навчального центру є змога проводити щомісячні круглі столи зі студентами, на яких обговорюються проблемні питання сучасної хірургічної стоматології.

На базі навчально-клінічного центру створено бібліотеку, ресурсами якої вільно користуються студенти 3-5 курсів.

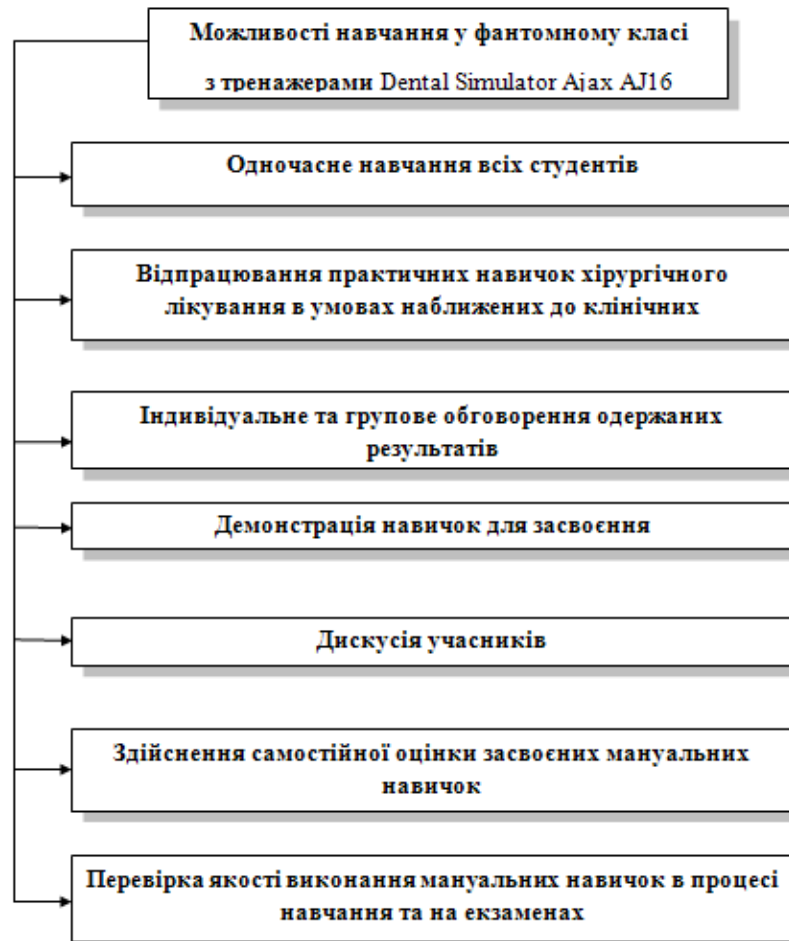

Схема 2. Можливість навчання у фантомному класі.

Враховуючи те, що кафедра повинна визначити обсяг знань і навичок, який студенти зобов'язані продемонструвати на випускних іспитах відповідно до характеру запланованих для них дисциплін навчання і характеру подальшої роботи в системі охорони здоров'я, підвищення якості навчання пов'язано з можливістю зв'язати знання і навички, потрібні на випускних іспитах, з потребами післядипломної медичної освіти.

Таким чином завдяки наявності клінічної бази нового рівню студенти одержують сукупність знань та навичок, якими повинні володіти до випускних іспитів в декілька етапів: на першому етапі – в умовах фантомного класу, якій дозволяє опанувати практичні навички та вміння; на другому: спостерігаючи за діями лікарів на ам-

булаторному хірургічному прийомі у клініці; на третьому – приймаючи участь в операціях в якості асистентів та самостійно під наглядом викладача, приймаючи пацієнтів.

За таких умов набагато повніше та якісніше сприймаються питання медичної етики у рамках клінічної медицини; клінічні навички (діагностики, проведення втручань, спілкування, лікування і профілактики захворювань, підтримки стану здоров'я, реабілітації; клінічного мислення і рішення проблем); створюється позитивна мотивація до постійного навчання і професійного вдосконалення впродовж усього терміну професійної діяльності.

Наш досвід свідчить, що інновації, які впроваджуються, дають добрі результати. Вони на-

дають імпульс творчій ініціативі, створюють студентам комфортні умови для навчання, мають явну тенденцію володіти більшою мотивацією засвоєння теоретичних та практичних розділів по хірургічній стоматології, забезпечують відповідальність студентів за результати їх навчання і готують їх до постійного самостійного навчання впродовж усього терміну їх професійної діяльності. На нашу думку тільки за умов власної клінічної бази можливо залучення студентів до всіх етапів лікувального процесу, формування у них відповідальності за кінцевий результат та виховання небайдужого гуманістичного ставлення до пацієнтів.

Загальновідомо, що кафедра повинна викладати принципи наукових досліджень і доказової медицини, включаючи навички аналітичного і критичного мислення, впродовж усього курсу навчання.

Підвищення якості в цій області стандартів з появою власного сучасного клініко - навчального центру стає можливим за рахунок залучення студентів до кафедральних досліджень, саме тому у варіативній складовій учбової програми як для студентів, так і для інтернів та аспірантів ми включили елементи навчання науковому мисленню і методам проведення наукових досліджень.

Не визиває сумнівів, що кафедра повинна виявити і впровадити в учбовий план розділи психологічних і соціальних наук, а також медичної етики та права, що забезпечують формування навичок спілкування, ухвалення клінічних рішень, дотримання етичних принципів.

Підвищення якості згідно до даного стандарту стає можливим завдяки постійному спілкуванню студентів з викладачами та лікарями клініки, проміж собою та з пацієнтами. Саме на базі нашої клініки ми спостерігали формування у студентів-стоматологів перших навичок спілкування в медичному колективі, осмислення та виховання норм медичної деонтології.

Аксіомою є той факт, що кафедра повинна надати студентам можливість спілкуватися з пацієнтами і набувати клінічні знання і практичні навички, достатні для забезпечення об'єму медичної допомоги, який вимагають від випускника медичних ВНЗ.

На базі створеного клінічно-навчального центру є змога надати кожному студентові можливість спілкуватися з пацієнтом з найперших етапів надання йому медичної допомоги, і можливість брати участь в цьому процесі на кожному з його етапів. Навчання різним клінічним навичкам бажано проводити структуровано, з урахуванням етапу навчання студента.

На базі клініки студенти мають можливість опанувати та відпрацьовувати клінічні навички, такі як уміння зібрати анамнез; провести безпосереднє обстеження пацієнта, втручання і дослідження; навички реанімації; навички спілкування з пацієнтом, колегами та керівництвом колективу.

Студенти оволодівають навичками медичної допомоги в об'ємі, що вимагається від випускника медичних ВНЗ та включає збереження здоров'я, профілактику захворювань, лікування пацієнтів.

Слід відмітити, що всі студенти обов'язково беруть участь в процесі надання медичної допомоги, який включає відповідний обсяг практики в умовах клінічної бази.

Принципи, методи і способи оцінки слід зіставити з цілями навчання, вони повинні сприяти процесу навчання.

Саме тому, для підвищення якості навчання, характер проведення іспитів нами адаптовано до потреб процесу інтеграції різних елементів учбового плану, щоб сприяти інтегрованому характеру процесу навчання.

В залежності від етапу навчання студента ми здійснюємо практично-орієнтовані іспити, які дають можливість оцінити не тільки теоретичні знання, але і навички та вміння студентів.

Слід відмітити, що іспити студентів 3 та 4 курсів проходять в умовах фантомного класу, в той час як студенти 5 курсу та інтерни складають іспити безпосередньо біля стоматологічного хворого.

Кафедра забезпечує студентам ресурси, необхідні для отримання достатнього клінічного досвіду, у тому числі можливість обстеження достатньої кількості пацієнтів і відвідування клінічних установ.

Щороку на базі клінічної бази кафедри хірургічної стоматології, імплантології та пародонтології виконується понад 500 оперативних втручань. Надається консультативна допомога близько 1000 пацієнтам щороку. Колектив кафедри приймає активну участь в благодійницькій діяльності, надаючи безкоштовну медичну допомогу людям похилого віку, співпрацівникам та студентам медичної академії.

Таким чином наш досвід розвитку інфраструктури кафедральної клініки, як навчально-клінічного центру дозволяє покращити якість освіти за рахунок втілення інноваційних підходів та сучасних програм навчання, дає можливість для розкриття потенціалу всіх учасників педагогічного процесу та прояву творчих здібностей. По суті, саме в цьому і полягає головна відповідь на питання: Що ж таке сьогодні «інноваційна

освіта)? – Це таке утворення, спроможне до саморозвитку і яке створює умови для повноцінного розвитку всіх своїх учасників.

Виходячи з вищенаведеного, впроваджена нами система підготовки майбутніх хірургів – стоматологів характеризується:

- комплексним характером;
- різноманітністю форм і методів;
- спадкоємністю формування практичних вмінь та навичок від загально професійних до спеціальних як по вертикалі, так і по горизонталі;
- впровадженням нових освітніх технологій;
- цілеспрямованим зміцненням матеріально-технічної бази кафедри;
- створення умов на кафедрах для формування умінь і практичних навичок у студентів відповідно до вимог освітньо-кваліфікаційної характеристики (ОКХ) спеціаліста;
- впровадження нових технологій навчання;
- удосконалення рівня методичного забезпечення практичних занять;
- оптимізація самостійної аудиторної та позааудиторної роботи студентів;
- розвиток самостійності студента та формування його відповідальності за якість освіти, яку він отримує.

Список літератури

1. **Закон України** «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» (від 16.01.03 р. № 433-IV).
2. **Высшее образование Украины** – Приложение 3, том IV (11) – 2008. – тематический выпуск «Высшее образование Украины в контексте интеграции к европейскому образовательному пространству». – 638 с.
3. **Наказ Міністерства** охорони здоров'я України «Про затвердження Положення про клінічний заклад охорони здоров'я» (від 09.09.13 р. №792).
4. **Наказ Міністерства** освіти і науки України «Про затвердження Положення про експериментальний загальноосвітній навчальний заклад» (від 20.02.02 р. №114).
5. Сучасні педагогічні технології в освіті: збір. наук.-метод. праць/ за ред. О. Г. Романовського, Ю. І. Панфілова – Харків: НТУ «ХПІ», 2012. – 224 с.
6. **Методичні** рекомендації з розроблення складових галузевих стандартів вищої освіти (компетентнісний підхід) / В. Л. Гуло, К. М. Левківський, Л. О. Котоловель та ін. – Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України. – Київ. – 2013. – 56 с.
7. Удосконалення засвоєння практичних навичок і методик студентами та лікарями-інтернами – важлива складова кадрової перебудови первинної ланки медичної допомоги населенню України / О. П. Волосовець, Ю. С. П'ятницький, І. С. Вітенко [та ін.] // Медична освіта. – 2012. – №3. – С. 5-8.

Надійшла 04.08.14

УДК 616.31:614.2-477

О. В. Савчук

Національна медична академія післядипломної освіти імені П. Л. Шупика

КОНЦЕПТУАЛЬНІ НАПРЯМИ ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНО ОРІЄНТОВАНИХ ФОРМ СТОМАТОЛОГІЧНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В УКРАЇНІ

У статті представлена оцінка існуючої системи державних (муніципальних) стоматологічних організацій та обґрунтовані концептуальні напрями їх реорганізації у форму приватних організацій (у будь-яких організаційно-правових формах).

Ключові слова: економічно орієнтовані форми організації надання стоматологічних послуг.

О. В. Савчук

Национальная медицинская академия последипломного образования им. П. Л. Шупика

КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ ФОРМИРОВАНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКИ ОРИЕНТИРОВАННЫХ ФОРМ СТОМАТОЛОГИЧЕСКИХ ОРГАНИЗАЦИЙ В УКРАИНЕ

В статье представлена оценка существующей системы государственных (муниципальных) стоматологических организаций и обоснованы концептуальные направления их реорганизации в форму частных организаций (в любых организационно-правовых формах).

© Савчук О. В., 2014.